

סובותניק בביצות החולה

אחוזתו של יואב – במקור אנדריי – דוברובין, איכר רוסי שהתגייר בעקבות מפגש עם שליחי עלייה בראשית המאה העשרים, משרה אווירה רומנטית עד היום

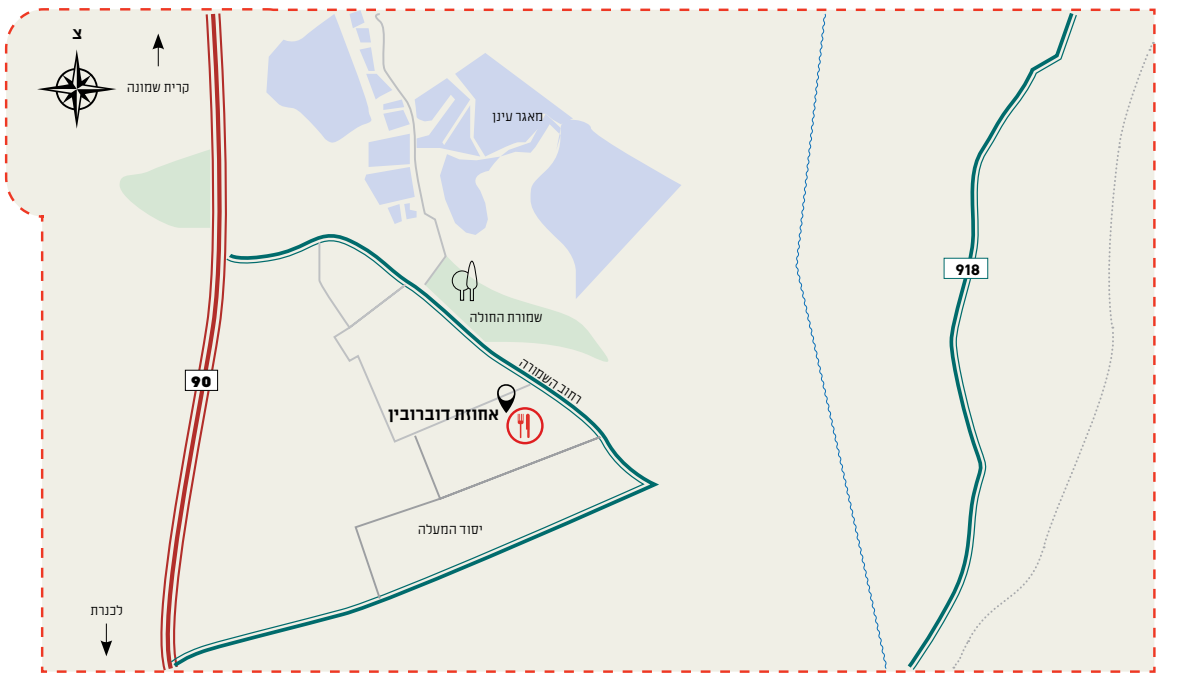
מה זה?“, התלחששו הממתינים בנמל יפו והביטו בתדהמה באיש הזקן היורד מהאנייה. שליח ההתיישבות היהודית בגליל שבא להקביל את פני העולים החדשים באותו בוקר בשנת 1903 הביט מבוהל במאיר דיונגוף, חברו לתפקיד, אך הלה זינק ממקומו בזרועות פתוחות וקרא בשמחה בקולי קולות: “דוּבְרוּבִין”.

השליח הנדהם משך את דיונגוף הצדה. “אתה השתגעתי?”, הוא לחש, “שלחנו אותך ואת ד”ר הלל יפה לרוסיה כדי שתביאו הנה צעירים ובריאים, לא את הזקן הזה”.

“תתבייש לך”, גער בו דיונגוף, “האיש הזה הוא יהודי גאה ובעל נכסים שהשתוקק להגיע ארץ ישראל. הוא איכר בכל רמ”ח אבריו ולא תמצא חקלאי טוב ממנו בכל המזרח התיכון”. השליח הביט בוקן, באשתו הקשישה וב־11 ילדיו ונכדיו שהתגוררו ליד האנייה והמתינו למוודות. “בכל זאת”, התעקש השליח, “לא יכולתם לבחור במישהו אחר?”. “אנחנו לא בחרנו בו”, חייך דיונגוף, “הוא בחר בנו”.

גיוור בחסות קק”ל

אנדריי קארייליץ’ דוּבְרוּבִין נולד ב־1831 כגוי גמור על גדות הוולגה שברוסיה למשפחה דלה ורעועה. כסף לא

המראה הנוכחי של אחוזת דוברובין מאפשר לקיים במקום אירועים מרהיבים באווירה רומנטית. המבנים המקוריים נשמרו ועברו שיפוץ במהלך השנים. חצר אחוזת דוברובין כיום צילום: אלעד בצלאל

משפחת דוברובין לפני האסונות שפקדו אותה. יואב ורחל במרכז וסביבם ילדיהם ונכדיהם באריכות קדם בית מכירות פומביות

היה לו, אבל גובה אדיר ומוטת זרועות מרשימה דווקא כן, ולכן לאורך שנות ילדותו, נערותו ובגרותו שימש רועה צאן ושיפוצניק לעת מצוא בקרב בעלי האחוות בעיירות שבסביבה. התמזל מזלו של דוברובין הצעיר ואחד האיכרים החליט לגאול אותו מבורותו וללמד אותו קרוא וכתוב. הוא גם הכיר לו את ספר התנ”ך, ומכאן קצרה דרכו להצטרף אל קהילת הסובוֹתְנִיקִים בעיר אסטרחן שבדלתת הוולגה. תנועה נוצרית זו, המונה היום לא פחות מעשרת אלפים איש בכל רחבי רוסיה, התפתחה במאה ה־19 ונודעה בחיבתה לתנ”ך וליהודים, ובעיקר בהעדפתה את יום השבת (סובוֹתָה) על פני יום ראשון והפיכתו ליום קדוש.

החיים היטיבו עם דוברובין ועם השנים הוא הפך לאיכר עשיר. הוא הספיק לשאת אישה ולהביא לעולם ילדים ונכדים, וב־1901, במלאות לו שבעים שנה בדיוק, הוא נתקל במקרה בכיכר השוק של קובנה בשני פעילי עלייה שדיברו על ארץ ישראל, ואלה שינו את חייו מקצה לקצה.

“תיארנו את יפי הארץ ואת היהודים המעבדים בה את אדמתם”, שחזר דיונגוף את האירוע ההיסטורי. “קשה לומר שד”ר יפה ואני הצלחנו לעשות הרבה נפשות לענייננו, אבל היה שם זקן אחד בנוי לתלפיות שעמד והקשיב לנו בעיניים נוצצות. למחרת הוא הגיע שוב וגם ביום שלאחר מכן, ולבסוף הציג את עצמו. קראו לו דוברובין, הוא היה סובותניק והוא סיפר שהוא ובני משפחתו רוצים להתגייר ולעלות לארץ ישראל”. דיונגוף וד”ר יפה התיידדו עם הזקן והבטיחו לעזור

לו אם ירצה להגשים את חלומו, אבל האמת היא שהם לא האמינו שהדבר יצא אי פעם לפועל. לאיש היו אדמות רבות לאורך נהר הוולגה והוא היה נטוע היטב במשפחתו ובקהילתו. אך דוברובין היה נחוש. הוא שכנע את בני משפחתו לעבור גיור רבני כהלכה אצל הרב יצחק אלחנן ספקטור רבה של קובנה באותה עת ופוסק הלכה גדול. לאחר שנתיים שבהן למד יהדות ומכר חלקה אחרי חלקה החליף אנדריי את שמו הגוי בשם יואב, אשתו הפכה לרחל ובניו זכו לשמות עבריים אופנתיים כמו אברהם, יצחק, יעקב ואפרים.

ארזתם לבד?

✓ ספר התורה ההיסטורי שירד עם הדוברובינים מהאנייה ב־1903 שוכן עד עצם היום הזה בבית הכנסת של יסוד המעלה.

✓ בחורף 1921 ביקר המשורר העברי לוין קיפניס במטולה וביקש מנערים מקומיים שיורו לו את הדרך למפל התגור. אחת מהם, בת שבע, שהייתה נכדתו של יואב דוברובין, התלוותה אליו בדרך וצפתה בהתרגשותו מהאוירה ומהרקפות. לימים כתב קיפניס את שירו הידוע על הרקפת הצומחת לפלא, והקדיש בו שני בתים שלמים לבת לווייתו הנחמדת: "יצאה עם הרוח בת שבע לשוח / היה אז הבוקר בהיר / כל צמח, כל פרח אוספת בדרך / ופיה אך זמר ושיר // מסלע וגבע יורדת בת שבע / רקפת חן על החזה / ציפור מצפצפת ורוח לוטפת / וסוף כבר לזמר הזה". בת שבע זו האריכה ימים ונפטרה ב־1997 בגיל 92.

✓ סובותניקים רבים התגיירו במהלך השנים ועלו לארץ ישראל, ובהם אמו של השומר האגדי אלכסנדר זייד. ישראלים מפורסמים בעלי שורשים סובותניקיים הם למשל ניצב בדימוס אליק רון והמחזאי יהושע סובול.

והמפואר עם החצר הפנימית, על האדמות שעולות כפורחות, ועל הפרות, הסוסים והעופות המרננים במחול מחניים מדי בוקר.

פורענות של זכובים ויתושים

שנים רבות ויפות חלפו על הדוברובינים בעמק, עד שהמזל אול והגורל האכזר שב להכות. יתושי האנופלס שעלו מביצת החולה הסמוכה קפצו לביקור ולקחו אתם את הבן יעקב, וזה הותיר אחריו אישה הרה וילדה קטנה. היתושים לא הרפו ואחרי זמן מה נטלה המלריה גם את הבן אברהם, שגם לו היו אישה וילד, ולבסוף נפטרו גם שלושה מהנכדים. המהלומות שניתכו עליו לא ריפו את ידיו של יואב דוברובין, ובתום ימי השבעה הוא קם ואמר לבני משפחתו:

אל תבכו למתים. אין להרהר אחרי מידותיו של הקדוש ברוך הוא. ואשר לרכוש, הלוא ידעתם בניי כי לא לעשות רכוש באתי לארץ ישראל. הימים הקשים גם הם לא לעולם יעמדו, והנה בכל העתות אשר עברו עלינו ובכל הפורענויות לא שמעתי מפיכם אף פעם מחשבה לעזוב את הארץ. סימן טוב הוא לכם בניי, אות כי אתם נאמנים לי. לכן תחיו לאורך ימים ותזכו לראות נחת חלק הסבל שסבלנו יחד. כך היה רצון מלפני הקדוש ברוך הוא (אריק לובובסקי, 'אגדת דוברובין מיסוד המעלה', אתר מטח).

עם זאת, לאחר שחלה גם בעצמו והבריא, הבין דוברובין הקשיש כי שוב רומזים לו משמים להתקדם הלאה. ב־1925, כשהוא כבר בן 94, העתיקה המשפחה

ב־1925, כשהוא כבר בן 94, העתיקה המשפחה – או לפחות מה שנותר ממנה – את מגוריה לראש פינה, הרחק מביצות המוות

– או לפחות מה שנותר ממנה – את מגוריה לראש פינה, הרחק מביצות המוות. בדמעות חמות נפרדו בני המשפחה מהאחוזה הגדולה ויצאו לדרך עם מעט רכוש במרכבה רתומה לסוס. רק הבן הבכור יצחק נשאר ביסוד המעלה כדי לשמור על רכוש המשפחה. במכתב קטן שהשאיר דוברובין הזקן לחבריו האיכרים ביסוד המעלה הוא כתב:

אחיי האיכרים אנשי יסוד'קה [יסוד המעלה], נחמה אחת יש לי בעולם הזה, שאלה הקטנים, הנכדים שלי יעקב ורות, ידעו לקרוא את התנ"ך בעברית. ואתם הרי יודעים שלא באתי לארץ הקודש להרבות נכסים וממון, כי אם מתוך אהבת הבורא (שם).

16 שנה של פיתוח חקלאי מוקפד ויצירתי ביסוד המעלה הביאו את גידולי התירס והדגן של יואב דוברובין לדרגת אמנות. לא פלא אפוא שב־1927, כאשר ממשלת המנדט הבריטי ערכה תחרות בין חקלאי ארץ ישראל, רכב דוברובין הישיש יומיים שלמים בעגלה לעכו כדי להציג בפני הקהל שני שקים גרושים שאסף מהשדה. "איך הצלחת להביא כל הדרך מהגליל שני שקים מלאים בביצי יונים", תהו הבריטים, "בלי שאף ביצה תישבר?".

"אלה לא ביצים", הסביר דוברובין בנועם, "כי אם גרגרי חומס". עד היום מוצג במוזאון בית דוברובין מכתב ההוקרה שקיבל הזקן על גידול גרגרי החומס הגדולים ביותר בארץ ישראל.

אך גם בראש פינה לא שפר מזלם של הדוברובינים. הבן אפרים נעקץ על ידי זוב קטלני והותיר אחריו אישה הרה ושני ילדים. שלושה חודשים אחר כך ירדה האלמנה הצעירה להשקות את הכבשים במעיין, כרעה שם ללדת לבדה ונפטרה עם התינוק. הנכדים מוכי היגון נותרו עם סבא וסבתא, אך לאחר חמש שנים נפטרה גם רחל. יואב האריך ימים, ונדם לבסוף ב־1935, במלאות לו 104 שנים.

עומס הטרגדיות יכול היה למחוק בקלות את סיפורה של משפחת דוברובין מנופה של ארץ ישראל, אך נראה שרוחו העיקשת של אבי המשפחה תבעה את שלה. הבן יצחק המשיך להתגורר בבית האחוזה המשפחתית ביסוד המעלה, עד שב־1968, במלאות לו 92 שנה, עבר לדיר מוגן והוריש את האחוזה ואת אדמותיה לקרן קיימת לישראל. בשנות השמונים, בתום עבודת שיקום מאומצת, נפתח במקום מוזאון מרתק המספר את תולדותיה של משפחת דוברובין ומשחזר את חיי היומיום של חלוצי יסוד המעלה. ■

חודיעין שלום

מה יש לנו כאן?

אחוזה דוברובין אתר מורשת פעיל, חצר איכרים משוחזרת, מוזאון היסטורי המציג את ההיטים ואת החפצים המקוריים של משפחת דוברובין ושל איכרי יסוד המעלה, באר אנטיליה וחיזיון אורקולי
בניסה בתשלום. פתוח ב'ה' 16:00-10:30, ו' 14:00-10:30
בחגים ובחופשות פתוח גם בימי ראשון. 04-6937371
www.shimur.org/Dubrovin

מה לאכול

מסעדת דוברובין
כשך, בשרי
04-6802680
בית העוגות
המזח 38, יסוד המעלה
כשך, חלבי
052-6510881

איפה לישון?

מלון סביוני הגליל
צומת יסוד המעלה
04-6802323, www.datinet.co.il/1/savion/1.html
אחוזה ליון
הפרדסים 177 יסוד המעלה
053-9426311, http://lyonmansion.weekend.co.il

עוד באזור

גן לאומי תל חצור
על כביש 90, בניסה מאילת השחר
פתוח א'ה' 17:00-8:00, ו' 16:00-8:00
בניסה בתשלום, 04-6937290
שמורת החולה
במקום סיורים מיוחדים והשכרת אופניים
פתוח 9:00-18:00
בניסה בתשלום, 04-6817137